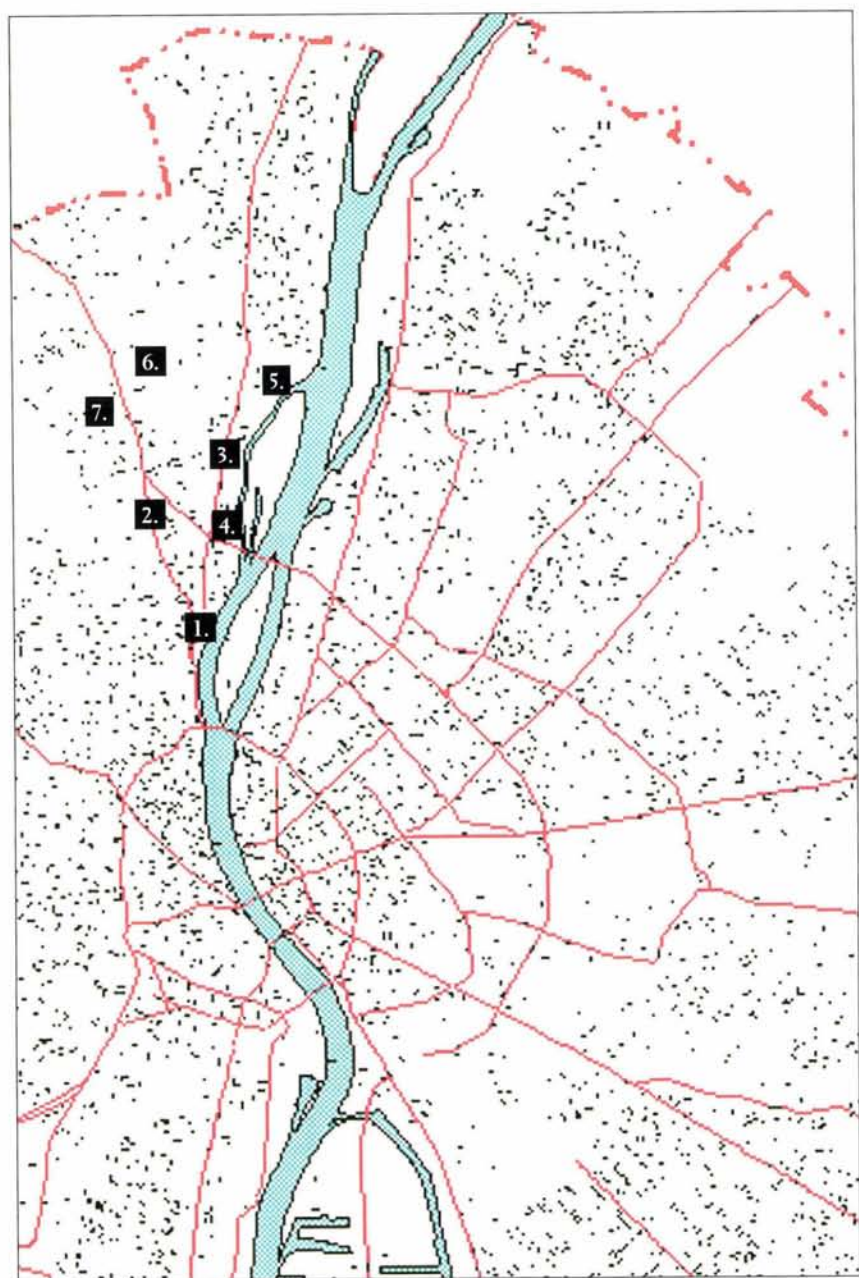

AQUINCUM

*A BTM Aquincumi Múzeumának ásatásai
és leletmentései 2004-ben
Excavations and rescue work at the
Aquincum Museum in 2004*

AQ-PV
PERISTYL
2004 10 7
H58 SE 93

AQUINCUM

A BTM Aquincumi Múzeumának ásatásai
és leletmentései 2004-ben

Excavations and rescue work
at the Aquincum Museum in 2004

Budapest, 2005

Szerkesztő:
Zsidi Paula

Edited by:
Paula Zsidi

Fordítás:
Simán Katalin, Alice M. Choyke

Translation by:
Katalin Simán, Alice M. Choyke

Technikai szerkesztő:
Kolozsvári Krisztián

Technical assistance by:
Krisztián Kolozsvári

A külső borítón elől:
Aquincum polgárváros, ún.
„Peristyl-ház” 58. helyiség feltárás
közben faragott mészkő préslappal és
kerámiatöredékekkel

Front cover:
The so-called “Peristyl House” in the
Civil Town of Aquincum. Room no. 58
during excavation with carved limestone
press-slab and ceramic fragments

A belső borítón:
A 2004-ben végzett megelőző
feltárások helyszínei

Inside cover:
Locations of larger investment led
excavations in 2004

Budapesti Történeti Múzeum, 2005
Felelős kiadó: Dr. Bodó Sándor főigazgató

Budapest Historical Museum, 2005
Editor-in-chief: Dr. Sándor Bodó, Director

A BTM Aquincumi Múzeumának ásatásai
és leletmentései 2004-ben

Excavations and rescue work at the
Aquincum Museum in 2004

Budapesti Történeti Múzeum
Aquincumi Múzeum

Aquincumi füzetek
11. szám

ISSN 1219-9419 (Aquincumi füzetek)
ISSN 1219-9427 (Aquincum)

Nyomdai előkészítés
ARCHAEOLOGIA Alapítvány és Kiadó

Nyomdai kivitelezés
AduPrint Nyomda és Kiadó Kft.

Tartalom

Régészeti feltárások Budapest területén
2004-ben (*Zsidi Paula*) 8

A 2004-ben végzett nagyobb megelőző
feltárások helyszínei 11

Régészeti kutatások a katonavárosi
amphitheatrum keleti előterében,
a Spitzer Gerzson által alapított
kékfestőgyár területén I.
(*Kirchhof Anita*) 13

Korarámai épületmaradványok nyomai az
aquincumi katonaváros nyugati részéből
(*Kirchhof Anita*) 31

A római kori beépítettség kutatása az
aquincumi canabae északi előterében
(*Budai Balogh Tibor*) 39

A Ladik utcai temető újabb részletének
feltárása (*Budai Balogh Tibor*) 53

A „Peristyl-ház”: hitelesítő feltárás az
aquincumi polgárváros északkeleti részén
(*T. Láng Orsolya*) 68

Feltárások az Aranyhegyi-patak menti
temetőben (*Lassányi Gábor*) 81

Szondázó jellegű kutatás a Bécsi út 260.
számú telken (*Havas Zoltán*) 91

Régészeti kutatások a Gellérthegy északi
oldalán (*Maráz Borbála*) 96

Contents

Archaeological excavations in 2004 in the
territory of Budapest (*Paula Zsidi*) 8

Sites of the larger investment-led
excavations conducted in 2004 11

Archaeological investigations in the
eastern foreground of the Military
Town amphitheatre, in the area of the
blue-dying factory founded by Gerzson
Spitzer I. (*Anita Kirchhof*) 13

Traces of Early Roman building remains
in the western part of the Aquincum
Military Town (*Anita Kirchhof*) 31

Investigation of settlement density
in the northern foreground of the
Aquincum canabae in the Roman period
(*Tibor Budai Balogh*) 39

The excavation of another fragment
of the Ladik Street cemetery
(*Tibor Budai Balogh*) 53

The „Peristyle house”: authenticating
excavation in the Northeast part of the
Aquincum Civil Town
(*Orsolya T. Láng*) 68

Excavations in the cemetery on the
Aranyhegyi Stream (*Gábor Lassányi*) . . 81

Test excavations on lot 260 Bécsi Road
(*Zoltán Havas*) 91

Régészeti kutatások a Rudas fürdő területén (Papp Adrienn – Maráz Borbála)	Archaeological investigations on the northern side of Gellért Hill (Borbála Maráz)
101	96
Feltárás az albertfalvi auxiliáris vicus déli részén (Beszédes József)	Archaeological excavations in the area of the Rudas bath (Adrienn Papp – Borbála Maráz)
107	101
Kutatások az albertfalvi auxiliáris vicus nyugati részén (Beszédes József)	Excavation in the southern part of the Albertfalva auxiliary vicus (József Beszédes)
114	107
A késő rézkori Baden-kultúra településjelenségei Albertfalván (Endrődi Anna)	Investigations in the western part of the Albertfalva auxiliary vicus (József Beszédes)
123	114
Régészeti kutatások az egykori albertfalvai strand területén (M. Virág Zsuzsanna – Beszédes József – Reményi László)	Settlement phenomena of the Late Bronze Age Baden culture at Albertfalva (Anna Endrődi)
129	123
Előzetes jelentés az épülő Kőérberek, Tóváros-Lakópark területén folyó régészeti feltárásról (Horváth László András – Korom Anita – Terei György – Szilas Gábor)	Archaeological investigations on the territory of the former open-air bath of Albertfalva (Zsuzsanna M. Virág – József Beszédes – László Reményi)
137	129
Paskál lakópark II. építési ütemének régészeti kutatása (Korom Anita – Reményi László)	Preliminary report on the archaeological excavation conducted parallel to the construction on the territory of the Kőérberek, Tóváros Residential District (László András Horváth – Anita Korom – György Terei – Gábor Szilas)
168	137
Régészeti kutatás a tervezett csepeli Központi Szennyvíztisztító telep területén (Horváth M. Attila)	Archaeological investigation of construction phase II of the Paskál residential district (Anita Korom – László Reményi)
177	168
Régészeti kutatások az M0 környűri keleti szektorának nyomvonalán (Korom Anita – Reményi László – Tóth Anikó)	Archaeological investigations on the territory of the planned Central Sewage Plant in Csepel (Attila Horváth M.)
186	177
Újabb régészeti kutatások Dunakeszi-Székesdűlőn (Korom Anita – Reményi László)	
197	

Az Aquincumi Múzeum kisebb feltárásainak helyszínei és eredményei a 2004. évben	210	Archaeological investigations along the path of the eastern sector of the M10 ring road (<i>Anita Korom – László Reményi – Anikó Tóth</i>)	186
Az Aquincumi Múzeum további feltárást nem igénylő próbaátásai és régészeti célú megfigyelései 2004-ben	237	Recent archaeological investigations at Dunakeszi-Székesdűlő	197
Rövidítésjegyzék	240	Locations of and results from small-scale excavations conducted by the Aquincum Museum in 2004.	235
A 2004. évi feltárások közreműködői	241	Archaeological observation work and test excavations carried out by the Aquincum Museum in 2004.	237
A 2004. évi feltárások megbízáói és támogatói	244	Abbreviations	240
A BTM Aquincumi Múzeumának és munkatársainak 2004-ben megjelent publikációi	247	Participants in the Excavations in 2004	241
		Employers and Patrons of the Excavations in 2004	244
		Publications by the Staff of the Aquincum Museum in 2004	247

Régészeti feltárások Budapest területén 2004-ben

A Budapesti Történeti Múzeum Aquincumi Múzeumának valamint Ős- és Népvándorlás kori Osztályának 22 régésze 85 helyszínen végzett régészeti munkát (21 megelőző feltárást, 30 próbafeltárást és 34 megfigyelést), melyek csaknem mindegyike a fővárosban folyó beruházásokhoz, építkezésekhez kapcsolódott. A feltárásokon töltött mintegy 1800 munkanap során közel 300.000 négyzetméternyi területet kutattunk át. A régészeti örökségvédelmi munkát továbbra is a 2001. októberében életbe lépett, a kulturális örökségvédelemről szóló LXIV. törvény alapján végezzük. Emellett a 4/2003. évi NKÖM rendelet szerint, a Kerületi Szabályozási Tervekhez előírt örökségvédelmi hatástanulmányok régészeti fejezetének megírásához kapcsolódóan munkatársaink 9 terepbejárást végeztek az idén.

A beruházások folyamatosan növekvő száma és a beruházók érdekeit szolgáló, egyre gyorsuló munkatempó intenzívebb szakmai munkát és az ásatások gyorsabb ügyintézését igényli. Ennek érdekében egyre inkább kell támaszkodnunk külső munkaerőre, s nemcsak szakmai területen, hanem műszaki, munkavédelmi, jogi és statikus szakemberek közreműködésére számítva. Az ásatások adminisztratív előkészítésének időszakát jelentősen meghosszabbította a 2004. május 1. után

Archaeological excavations in 2004 in the territory of Budapest

Twenty-two archaeologists from the Pre-history and Protohistory Departments of the Aquincum Museum of the Budapest History Museum conducted archaeological investigations at 85 sites (21 investment-led excavations, 30 test excavations and 34 inspections). Nearly all were connected with investments and construction work in the territory of the capital. A surface of nearly 300,000 m² was investigated over approximately 1800 workdays spent at these excavations. Protection of the archaeological heritage is still carried out within the context of act LXIV on the protection of the cultural heritage, which came into effect in October 2001. In addition, our collaborators conducted 9 field surveys this year in connection with the contents of the archaeological chapter for the studies of effects as prescribed by NKÖM for the Regional Development Plans in the decree of 4/2003.

The continuously growing number of investments and the ever faster pace of work, which serves the interests of the investors, demand more intensive archaeological work and faster administration. To meet these demands we have to increasingly depend upon outside collaborators not only in the field of archaeology but we also need the contribution of specialists in technical and static problems,

megváltozott közbeszerzési törvény, mely szerint a régészeti feltárások folyamatában lévő tevékenységek is – a korábbiakkal ellentétben – a közbeszerzés körébe tartoznak. Az új eljárás törvényben előírt végrehajtása esetén akár két-három hónappal is meghosszabbíthatja a beruházó jelentkezésétől, a feltárás megkezdéséig terjedő időszakot.

A régészeti feltárások eredményeit a gyűjteménybe került jelentős mennyiségű (800 láda, körülbelül 400 köbméternyi) leletanyag is jelzi, azoban valódi értéket képvisel a főváros történetére, topográfiájára vonatkozó számos új adat, felfedezés is. Elsőként kell kiemelni a Kőérberki lakópark építéséhez kapcsolódó feltárást, mely kiterjedését tekintve alighanem az ország legnagyobb magánberuházáshoz köthető régészeti munkája. A középkori Kána falu eddig feltárt több mint 30 hektáros területén az ásások igazolták, hogy a településre alkalmas területet a középkor előtti időszakban több őskori kultúra és a népvándorlás kor avar megtelepülői is használták. A másik szenzációs eredményt a Főváros beruházásában megvalósuló csepeli szennyvíztelep építését megelőző ásás hozta. A kelta telep egyik temetkezéséből a Kárpát-medencében ritkaságszámbamenő emberábrázolásos edény került elő. A Rudas fürdő átépítése során felszínre hozták a török kori fürdő központi medencéjének facölöpös alapozását, illetve a korábbi időszakból származó kelta helyi lakosság telepmaradványait. Az Aquincumi híd tervezésének előkészületében végzett feltárások hitelesítették a polgárváros nyugati temetőjének fallal körülvett sírparcelláit. Az aquincumi polgárváros területén – folytatva az 1973-ban megszakított romkonzerválási munkát – megkezdődött az úgynevezett peristyliumos

in the prevention of accidents and legal issues. The act of public purchase, which changed in May 1, 2004, significantly lengthened the period needed for the administrative preparation of excavations. Accordingly, contrary to former practice, the activities needed to process an archaeological excavation fall within the law on public purchase. The effectuation of the new procedure as decreed in the law can extend the period from the first appearance of the investor to the start of the excavations by two, even three months.

The large number of finds (800 crates or about 400 m³) indicates the scale of the excavations. The large amount of new data and discoveries related to the history and topography of the capital also represent a real value. Consider the excavation preceding the construction of the residential district in Kőérberk. The archaeological work connected with this construction represents perhaps the largest private investment in the country. More than 30 hectares of the medieval village of Kána were brought to light. The excavations have demonstrated that the territory, which appeared favourable for settlement, was also used by prehistoric cultures and the Avar settlers of the Migration Period. The other sensational result came from the excavation preceding the construction of the Csepel Sewage Plant, an investment by the Capital city government. One of the burials from the Celtic settlement found there contained a vessel with a human representation, a rare find in the Carpathian Basin. During the reconstruction of the Rudas bath, the wooden post foundation of the central basin of the bath was found dating from the Turkish period as well as settlement remains left by the earlier Celtic popula-

ház feltárása. Bevásárló központ építése adott alkalmat Albertfalván a katonai tábor körül létesült falusias település újabb részeinek feltárására, közöttük egy leégett ház és egy közeli szentélyre utaló oltárkövek csoportja érdemel kiemelt figyelmet.

A fővárost övező M0 autópálya tervezett nyomvonalán, megkötött szerződések birtokában is csak néhány lelőhelyet érinthettek a feltárások ezévbén, tekintve, hogy a kisajátítások elhúzódása miatt nem léphettünk a területre.

Zsidi Paula

tion. The excavations conducted as part of the preparation designs of the Aquincum bridge authenticated previously excavated grave parcels within the walls of the western cemetery of the Civil Town. On the territory of the Aquincum Civil Town, ruin conservation work, which was interrupted in 1973, restarted with the excavation of the so-called peristyle house. The construction of a trading centre offered an occasion to uncover further details of the rural settlement established around the auxiliary fort of Albertfalva. At this site, a burnt down house and a group of altar stones indicating the existence of a nearby shrine deserve special attention.

This year the excavations extended to only a few sites along the path of the M0 highway encircling the capital, despite signed contracts, since the expropriation process was protracted and we were not able to move onto the territories.

Paula Zsidi